

גליון מיוחד בנושא

שבת מברכים

דרכי העבודה וביאור המנהגים

לחשוב מחדש לשבת

דברי אגדה
הלכה למעשה

מעובד מתוך כתביו של הגאון
רבי דוד גולדשטוק שליט"א

שבת מברכים [א] ברכת החודש

הקדמה

סדר ברכת החודש שנהגו בזמנינו לומר בשבת שלפני ראש חודש, כולל שלשה חלקים: הראשון - ברכה שלפניה, באמירת ה'יהי רצון'. השני - ברכת החודש עצמה, הכוללת אמירת 'מי שעשה ניסים לאבותינו והכרזת יום ראש חודש. והשלישי - ברכה שלאחריה, באמירת נוסח 'חדשוהו הקדוש ברוך הוא'.

במאמר זה נבאר עיקר מנהג ברכת החודש, ענינה, ודרך קיומה.

והנה מנהג זה לא נזכר בגמרא. אמנם הוא מנהג הקדמונים, כמו שכתבו הראשונים ז"ל. בספר יראים (סימן רנט) כתב שתקנוהו 'ראשונים', ובאור זרוע (ח"ב סי' תנב) כתב שתקנוהו 'רבונים' (והלן הבאנו כעין סמך לדבר מן הירושלמי).

בזמן הזה כבר קידשו חכמים את החודשים

יש להקדים לדברים את עיקר ענין קידוש החודש. וזה לשון הרמב"ם (קידוש החודש פ"א ה"ה): 'אין ראיית הירח מסורה לכל אדם כמו שבת בראשית שכל אחד מונה ששה ושובת בשביעי, אלא לבית דין הדבר מסור, עד שיקדשוהו בית דין ויקבעו אותו היום ראש חדש. הוא שיהיה ראש חדש, שנאמר 'החדש הזה לכם', עדות זו תהיה מסורה לכם'.

וכתב הריטב"א בחידושו (ר"ה יח): 'הלל הזקן הנשיא האחרון שהיה בישראל, בנו של רבי יהודה נשיאה בן בנו של רבינו הקדוש, כשראה הסמיכות מתמעטות, ושלא יהא לישראל בית דין בקידוש החדש, עמד ועיבר כל השנים על פי חשבון, וקידש כל החדשים וכל המועדות. וזכור אותו האיש לטוב, שאלמלא הוא בטלו מועדות וראשי חדשים מישראל, שאין לנו מהם אלא בקידוש בית דין סמוכין כדאמרו'.

ובגדר הקידוש שקידש הלל את חודשי העתיד, נחלקו הרמב"ם והרמב"ן. דעת הרמב"ם (קידוש החודש פ"ה ה"ב) שכח הדבר הוא מהלכה למשה מסיני. ודעת הרמב"ן (השגות לסה"מ עשה קנ) שמעיקר הדין כן הוא, וכמו שכתב הריטב"א (שם) 'שמפני הדחק רשאי לקובעם קודם זמנם, וגם שלא על פי ראייה'.

המצווה הראשונה שנצטוו בה ישראל (רש"י בראשית א א), השני - שהיא מוכיחה את גדלותם של ישראל, כדכתיב (דברים ד ו) 'כי הוא חַכְמָתְכֶם וּבִינְתְּכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים', ודרשו זאת (שבת עה. וראה סמ"ג עשין מז) על כך שהם בקיאים בענייני המולדות. והשלישי - שבמצווה זו נתן הקב"ה לישראל שלטון על העולם, כמו שדרשו בירושלמי כתובות (פ"א ה"ב) לענין קטנה עיי"ש (והלן יתבאר טעם נוסף בזה).

טעם להזכרת המולד

על פי טעם זה לברכת החודש - שענינו זכר לקידוש החודש של בית דין, יתבאר הטעם להזכרת המולד קודם ברכת החודש, וכך כתב בספר שערי אפרים (שי, לו): 'יש מי שכתב שנכון לידע בשעה שמברכין החודש אימתי יהיה המולד, והטעם לפי שעיקר של שם 'חודש' הוא על חידושה של לבנה שהוא 'חודש', וכן אנו אומרים יחדשוהו וכו'. והוסיף הערוך השולחן (תיו ח) שכיון שעיקר מה שמברכים את החודש הוא זכר לקידוש החודש, כמבואר, והבית דין לא היו מקדשים את החודש בלא ידיעת המולד, אף אנו מזכירים את המולד'.

ויש להוסיף בזה טעם, כי הלא עכשיו אנו נוהגים את החודשים על פי חשבוננו של הלל, כמבואר, ונמצא שבהכרזת זמן המולד מראים איך שכל חשבוננו מתאים לגמרי לזמן המולד בזמן הזה, והדבר מראה את חכמת חכמי ישראל, שידע לחשב את המולדות מאות רבות בשנים קודם.

נמצא שהכרזת המולד היא חלק מהזכר שאנו עושים לימים ההם, וחלק מהקריאה והפרסום שאנו מפרסמים את החודש ומועדי ה' התלויים בו.

הטעם השני - לפרסם יום ראש חודש שיזוהר בהלכותיו

טעם נוסף לתקנה לברך את החודש מצינו בראשונים, והוא מה שכתב היראים 'כדי להיזהר בראש חודש ובתלוי בו'. וכן כתב האור זרוע שידעו העם מתי יהא ראש חודש,

מעתה, אחרי שהלל קידש את כל החודשים, ודאי אין במה שאנו אומרים בבית הכנסת תוקף קידוש החודש, כיון שכבר קידשוהו בזמן הלל, וגם אין אנו מקדשים עפ"י הראיה, ולא בזמנו, ולא בבית דין. ולפי זה צריך ביאור, לשם מה אנו נוהגים כן ומה התוכן של 'ברכת החודש'.

הטעם הראשון - זיכרון לקידוש החודש על ידי בית דין

הטעם הראשון שמצינו לברכת החודש, הוא מה שכתב הראב"ה (ח"ב ר"ה סי' תקל) 'ידבר ה' אל משה וגו', מועדי ה' אשר תקראו וגו', מכאן שראש בית דין אומר מקודש וכל העם עונים אחריו מקודש מקודש. מכאן נהגו שמברכין בבית הכנסת ומכריזין על החודש'.

ומדכתב 'מכריזין על החודש', ברור שאין כוונתו שיש כאן ענין של קידוש אלא של הכרזה ופרסום. וכדברי האור זרוע שכתב שהוא 'הכרזה בעלמא שתקנו רבותינו להכריז בציבור'. וביאור הדברים, שלמד הראב"ה מלשון הכתוב 'תקראו' ולא נאמר 'תקדשו', שיש ענין מיוחד בקריאה ובפרסום. ובזמן שהיו בית דין מקדשים את החודש היה הדבר מתקיים במה שהיה כל העם עונה 'מקודש מקודש' (ר"ה כד.). ובימינו שאיננו יכולים לקדש את החודש, מכל מקום אנחנו יכולים לפרסמו בקריאה בבית הכנסת.

והנה בסידור תפילה לרוקח (סי' צח) כתב: 'מה שמקדשין בבית הכנסת - תמורת קידוש בית דין'. אולם בודאי אין כוונתו שזה עולה כקידוש החודש ממש, שהרי חסרים בזה כל תנאי הקידוש וכמבואר לעיל, אלא כוונתו כדברי הראב"ה, שכיון שעתה חסר הקידוש - אנו עושים לו זכר במנהגינו בבית הכנסת.

ויסוד הדבר כמו שמצינו בגמרא (ר"ה ל.) שעושים זכר למקדש בכמה מצוות, וכך גם כאן, אנו עושים זכר למצוות קידוש החודש. ואף שלא מצינו שעושים זכר לכל המצוות שבטלו בגלותנו, יש ליתן טעם לבאר את הייחודיות של מצות קידוש החודש יותר משאר המצוות, שכן היא מצווה חשובה הניכרת בשלשה דברים: האחד - שהיא

ויזהרו בכל הלכות החודש. וכן כתב בספר שבולי הלקט (סי קע) בשם אחיו רבי בנימין, והסביר בזה מה שתקנו לברך החודש דווקא בשבת - 'לפי שבימות החול פעמים בני אדם טרודין במלאכתן ואין באין לבית הכנסת והדבר משתקע ביניהם. וטעם זה הזכיר המשנה ברורה (תי א) להלכה.

ויש להוסיף בזה דברים, כי הנה כתב הלבוש (תקפא א) ש'אין מברכין ראש חודש תשרי כמו שמברכין שאר ראשי חדשים, כדי לערבב את השטן שלא ידע יום שהוא ראש השנה, כיון שלא קדשוהו, וסימן לדבר 'בפסח ליום חגנו', שיהא החדש מכוסה בו שלא יזכרוהו.

למדנו מדבריו, שהודעת ישראל על ראש החודש הבא, נשמעת לא רק אצל ישראל בבית הכנסת - אלא בכל העולמות. והדבר טעון ביאור, וכי כל דבר שישראל מדברים השטן שומע. ועל כרחק שיש כאן הגדה שיש עימה איזו שהיא חלות, ובזה השטן מבחין, ועל כן בערב ראש השנה אנו נמנעים מלהודיעו על כך, כדי שלא יתעורר לקטרג, וגדר הדברים טעון ביאור. ולהלן יתבאר הדברים.

בשעת ההכרזה - עומדים

על פי טעם זה לברכת החודש - שעניינו להזכיר לעם על ראש חודש, יש לבאר מה שנהגו לעמוד בברכת החודש, דהנה כתב המגן אברהם (תי סק"א) 'נהגו לעמוד בשעת אמירת ר"ח ביום פלוני, דוגמת קידוש החודש שהיה מעומד'. ובהגהות הגרעק"א הקשה, 'בער אנכי ולא ידעתי, היכן מצינו דקידוש החודש היא מעומד, ואדרבה בריש פ"ג ד"ר"ה (כה) משמע שהיה מיושב, והיינו כדן הכללי שהדיינים יושבים בשעת הדין (שבועות ל).

ויש ליישב שאמנם הדיינים יושבים אבל העדים עומדים, כדן כל עדות שהיא בעמידה, כדכתיב ועמדו העדים (שם ל), וכאן אנו בבחינת עדים ולא בבחינת דיינים, שהרי כמבואר אין אנו מקדשים את החודש אלא רק מפרסמים הדבר, ודוגמת אמירת ויכולו בשבת שאומרים אותה מעומד משום שהיא בבחינת עדות (ראה שו"ע רסח ס"ו ובמג"א סק"י).

וביאור הדברים, כי הדיינים הקובעים את הדבר שואבים כוחם מה, כמו שמצינו שנקראים 'אלהים' (רש"י שמות כא ו), ועל כן הם יושבים, כדכתיב (תהלים קכב ה) 'כִּי שִׁמָּה יֵשְׁבוּ כִסְאוֹת לְמִשְׁפָּט', ואילו העדים מפרסמים הדבר (ראה ב"ב לט), והפרסום הוא דווקא בעמידה ולא בישיבה.

והנה לפי זה היה צריך להיות שהחזן האומר את הנוסח ודומה לדיין - יהיה בישיבה, ובאמת כן היה מנהג בני אשכנז שהחזן יושב והספר תורה בידו (ראה בספר מנהגות וורמייזא ובמנהגים וורמייזא ובמנהגים למהר"ז בינגא). אמנם את מנהגינו יש לפרש שבדוקא נהגו שיעמוד כדי לפרסם לעיני העם שאין כאן קידוש החודש, אלא רק פרסום הדברים. ואף החזן בכלל המפרסמים בלבד.

שני הטעמים משלימים זה לזה

עלה בידינו שני טעמים לברכת החודש, א. זכר לקידוש החודש של בית דין, ב. להזכיר לעם על ראש חודש והלכותיו. ונראה להשוות שני הטעמים, שהכל הולך אל מקום אחד. שאמנם עיקר המנהג נקבע זכר לזמן המקדש, אבל הטעם שעושים כאן זכר למקדש יותר מבשאר מקומות הוא משום שיש בזה גם נפקא מינה לנו בזמן הזה להזכיר לעם על ראש חודש.

ובזה יש ליישב השגת הלבוש (תכא א) על הטעם שכתב הראב"ה - זכר לקידוש החודש, 'שאין מקדשין החודש קודם יום ראש חודש, שמיד שקדשוהו הרי הוא ראש חודש'.

אמנם למבואר אנו מברכים את החודש בדווקא קודם זמנו, ומחמת שני הטעמים: שמשום הטעם שהוא זכר לקידוש החודש - מקדשים קודם זמנו כדי שידעו שהחודש כבר נתקדש בימי הלל ולא יטעו לומר שאנו אלו שמקדשים את החודש. ומשום הטעם שיזכרו העם לעשות מנהגי ראש חודש - עושים כן דווקא בשבת כי אז נאספים כולם לבית הכנסת, ותתקיים הכוונה, כמו שכתב השבלי הלקט.

שבת מברכים - שבת יום טוב

והנה שבת זו נקראת בפי הפוסקים והעם בשם 'שבת מברכים', והיא מן השבתות שמשנתה שמש על פי מה שנוהגים בהם, כמו 'שבת תשובה' ו'שבת שירה' ודומיהם. ומוכח מכך שמונהג הברכה משפיע על מהותו של היום, והדברים טעונים ביאור.

עוד יש להתבונן במה שכתב הרמ"א (רפד ז) 'ש מקומות שאין אומרים אב הרחמים כשמברכין החודש', ומקור הדברים במהר"ל (מנהגים, דיני הימים שבין פסח לשבועות אות ב) שכתב 'שבת שמברכין בו ראש חודש אין מזכירין בו נשמות ואין מזכירין בו התענית של בה"ב, משום שנאמר בו (קהלת ז יד) 'בְּיוֹם טוֹבָה הִיא בְּטוֹב', ע"כ. והעתיק דבריו האליה רבה (תצב א). ומבואר במדרש (קה"ר ז ג, ובמדרש וט"א שם) ש'יום טובה' היינו 'יום טוב'.

מבואר כי שבת מברכים הוא בגדר 'יום טוב' שנוסף על קדושת השבת, כי השבת עצמה אינה מונעת לומר אב הרחמים. וביאור הדברים כי אף שגם בשבת נוהגת השמחה (ראה ב"י סימן רפא), מכל מקום עיקרה לעונג ניתנה ולא לשמחה, אבל יום טוב עיקרו לשמחה, והוא שאמר המהר"ל ששבת מברכים הריהו בגדר יום טוב שנוהגת בו השמחה, ועל כן אין אומרים בו אב הרחמים שהוא ענין של עצב הסותר את השמחה. מעתה צריך ביאור מהי השמחה המיוחדת לשבת מברכים.

ואמנם מצינו בגמרא (תענית יז:) ש'ראש חודש גופיה יום טוב הוא' (וראה רש"י ר"ה יט. שראש חודש איקרי מועד דאורייתא), ואכן מצינו גם גבי ראש חודש את חיוב השמחה, כמו שכתב היראים (רכז) ש'חייב אדם לשמוח בו' (וראה ברכות מט. ויש

לחלק שהסתפקו האם הוא בגדר שמחה דיום טוב ממש, ואכמ"ל). אולם אין בזה ביאור על היום טוב שבשבת מברכים, שהרי ראש החודש אינו חל בשבת, אלא רק מזכירים אותו, וכיצד ההזכרה מחילה מאורו של ראש חודש על השבת.

ונראה לבאר על פי דברי הזוהר הקדוש (ה"ב פח.) שהשבת היא מקור הברכה לששת הימים הבאים אחריה. ומתבארים הדברים היטב על פי מה שכתב האור החיים הק' (בראשית ב ג) 'שמלכתחילה ברא הקב"ה את העולם רק לשה ימים, ובכל יום שבת מתחדשת הבריאה לשה ימים נוספים', ועל כן בכל שבת נגזרים אורות הימים הבאים לאחריה.

מעתה, נמצא כי בשבת שקודם ראש חודש נגזר בשבת עצמה אור הראש חודש, והוא שסבר המהר"ל ששבת שמברכים בו את החודש הריהו בבחינת 'שבת יום טוב', כי יש בו בחינת הטוב של ראש החודש שיחול בימי החול שלו, והם המחדשים בו שמחה.

ובזה נבין גם את הנוסח שאנו אומרים קודם הזכרת יום החודש: 'יהי רצון שתחדש עלינו את החודש הזה, ולכאורה היה לנו לומר 'את החודש הבא', שהרי אנו עומדים עדיין בחודש הקודם. אמנם הכוונה היא להארת החודש הבא שכבר מתעוררת ביום השבת, כמבואר, ואומר 'הזה' שמשמעו בכל מקום שמורה עליו באצבע (ראה רש"י שמות יב ב), והיינו שכבר מרגיש בשעה זו את הארת החודש המתחדש.

עבודת האדם באמירת 'ברכת החודש'

מעתה עבודת האדם, הן החזן והן העם, הוא להחיל את קדושת הראש חודש המתנוצצת כבר ביום השבת, על מנת שתחול כראוי בעיתה ובזמנה ביום ראש חודש.

ועל כן נקרא הדבר 'ברכת החודש', מלשון 'ברכה', וכדברי האור זרוע שכתב שהיא 'הכרזה בעלמא שתקנו רבותינו להכריז בציבור בלשון ברכה'. כי ענין ה'ברכה' הוא כמו שכתב רבינו בחיי (דברים ח י) 'ענין תוספת וריבוי, והוא מלשון 'בְּרָכָה' הנובעת מן המקור. ועוד היא מלשון בְּרִיכָה וקריעה'. והיינו שעל ידי שהאדם כורע ומתבטל לפני הקב"ה, הקב"ה מברך לו ברכה, וכך היא דרך המשכת הברכה, ועל כן נמשלה הברכה למים ההולכים למקום נמוך (מהר"ל בנתיב הענוה פ"ח).

בזה יש לבאר מה שהנחנו בקושיא לעיל את דברי הלבוש שאין מקדשים חודש תשרי כדי לערבב את השטן. ותמהנו מה פשר הדבר שהשטן שומע דבר זה. ולמבואר הדברים מיושבים היטב, שכיון שבברכת החודש אנו נותנים מכוחה של השבת לראש החודש הבא, נמצא שאם היינו מקדשים את חודש תשרי היינו מחזקים את יום ראש השנה הבא לטובה, וכשהיה שומע השטן הדבר היה מתעורר לקטרג

על ישראל, ועל כן אין אנו מברכים את החודש, על מנת לערבבו.

טעם ההיתר לומר בקשות בשבת

בברכת החודש נוספו שני נוסחי בקשה, לפניה ולאחריה. ויש לעיין כיצד אנו מבקשים בקשות בברכת החודש, והרי נפסק להלכה בשולחן ערוך (רפ"ה, ה) שאין מבקשים בקשות בשבת, וטעם הדבר ביאר הרמב"ם בהרחבה (פאר הדור סי' קל) ש'בבוא יום שבת ויום טוב, צריך להיות שמח וגלעז, ולהודות לאל אשר נתן מנוחה לעמו ישראל שבתות ומועדים לשמחה, לא שיהיה יום תענית וזעקה ויגון, ואל יאמר בהם אלא הדברים הנאותים והמשמחים, ולהזכיר נפלאותיו אשר עשה עם אבותינו ולנו'. מעתה הדבר טעון ביאור כיצד אנו מבקשים בקשות בברכת החודש.

ואין לומר שיש כאן היתר לבקש בקשות כיון שאי אפשר לבקש על כך בזמן אחר - מאחר שרק בשבת מתנוצץ אור החודש החדש, שהרי מבואר בבית יוסף (סימן תרב) שאף באופן זה אין נוהגים לבקש בקשות בשבת.

ונראה לבאר הדברים על פי דברי הלבוש (לבוש האורה ריש פרשת ואתחנן) ש'מה שאמרו חכמים שאין אומרים תחינה בשבת ויו"ט, היינו מפני שהם ימי משתה ושמחה ותענוג, ואסור לעורר עצמו בענייני התחינה השוברת לבו של אדם, לפי שדברים אלו כשמתפלל עליהם בהכנעה ושברון לב מאד שישמע ה' יתברך תפילתו. אבל תפילה ובקשה מפניו יתברך שייתן לו מתנות רבות מאוד יותר מכדי צורכו, והוא מתפלל ומבקש ומפציר בתפילה עד שישמע השם יתברך תפילתו ובקשתו ומתפתה לו לתת לו בקשתו אף על פי שהיא גדולה עד מאוד יותר מכדי זכותו, תפילה כזו אין טבע האדם נותן להתפלל אותה בהכנעה ובשברון לב, אלא בהפצרה בעלמא דרך בקשה, וזה מותר להתפלל אפילו בשבת ויו"ט. וזה נראה לי שהיתה כוונת מסדרי סדר המעמדות, כמו שהתחיל 'ותני לחן ולחסד וכו' ותספיק על ידי לעשות מצות וצדקות, וכל הבקשות כענין הזה. והעתיק דבריו להלכה האליה רבה (סי' א סוף סק"ו).

נתחדש בדברי הלבוש שישנם שני סוגי בקשות מאת ה'. האחת 'תחינה השוברת לבו של אדם', ואותה אסור לומר בשבת. והשנייה, 'הפצרה בעלמא דרך בקשה', וזו מותר לאומרה אפילו בשבת ויו"ט, כיון שתפילה כזו אין טבע האדם נותן להתפלל אותה בהכנעה ובשברון לב.

מעתה כך יש לבאר ענין הבקשות שאנו מבקשים בברכת החודש, שאינם באים מתוך

שברון לב על החסרון שלנו, אלא בקשה לקבלת מתנות רבות יותר מכדי צורכנו וזה מותר לבקש בשבת.

עוד יש לבאר טעם ההיתר, על פי מה שכתב בשבט הלוי (ח"א סי' נז) בביאור ההיתר לומר בקשת 'דיבון העולמים' בליל ש"ק, 'כיון שבקשה זו מענין קדושת שבת משתעי, ואינו דומה לכל הגי המוזכרים בשולחן ערוך (סי' רפח), דהתם אין התחינה לצורך שבת, אבל הכא התחינה גופא מגדיל בנו קדושת שבת'.

ולפי דבריו יש להוסיף היתר נוסף לבקשות שאנו מבקשים בברכת החודש, כי גם בה אנו מגדילים את אור קדושת השבת שמשנתה שמה 'לשבת מברכים', והיא חשובה 'שבת יום טוב', וגם מגדילים אנו את אורו של ראש החודש שיהיה בימי השבוע הבא, ועל כל זה מותר לבקש בשבת.

לפי המבואר, צריך לומר את נוסח בקשות ראש חודש הן לפניה והן לאחריה בשמחה, ובהפצרה בעלמא דרך בקשה, ועל כן יפה נוהגים בבתי כנסיות לומר נוסח הבקשות בניגון. והכל מתוך כוונה שיחדש הקב"ה אור החודש הבא עלינו לטובה ולברכה.

ברכת החודש - בין קריאת התורה ותפילת מוסף

כתב האבודרהם (סדר ראש חודש) 'שבת קודם ראש חודש אחר קריאת ההפטרה קודם אשרי מכריז שליח צבור ומודיע לקהל באיזה יום יחול ראש חדש'. מדקדוק לשונו מבואר שתקנו לומר את הברכה אחר קריאת התורה וקודם לאשרי ותפילת מוסף. ויש לעיין למה קבעוהו חכמי המנהג בזמן הזה.

והנה יש להביא מקור קדום לעיקר הזכרת קידוש החודש בשבת שלפני ראש חודש, מהא דאיתא בירושלמי (סנהדרין פ"ה ה"ג) 'אמר רבי יוסה, כגון אנא, דמן יומא לא צלית מוספא מן דלא ידע אימת ירחא' (ועיי"ש במפרשי הירושלמי, ופירושים צ"ע, ואכ"ל). ולכאורה פשוט הדברים איירי בענינא של ברכת החודש, שהעיד רבי יוסה על עצמו שלא התפלל מוסף קודם שידע אימתי יקבע החודש בשבוע הבא. ואף שמשמע מדבריו שלא היה המנהג כן בזמנו אלא שרק הוא נהג כן, מכל מקום מנהגו יכול לשמש כמקור לדברים. וכן ראיתי שפירשו את הירושלמי הערוך השולחן (תיו"ה) והמהרש"ם בדעת תורה (תיו"א).

לפי זה מבואר להדיא בירושלמי שיש ענין שיהיה הדבר קודם לתפילת המוסף, והדברים טעונים ביאור.

ונראה לבאר טעם הדבר על פי דברי הרמח"ל בדרך ה' (ח"ד סוף פ"ח) שהארת הימים טובים והשבתות חלה בעת קריאת התורה, ויש לצרף לזה מה שכתב הגר"א (תיקוני זוהר כא) ש'אף בראש חודש ובכל יום במוסף, יש לו לאדם נשמה יתירה, והוא המוסף תוספת נשמה, ועל דרך זה כתב הרמח"ל שם (ח"ד סוף פ"ו).

מעתה כך הוא ביאור הדברים, שתקנו הברכה אחרי קריאת התורה - לפי שאז נתחדש אורה של השבת הכוללת עימה גם את אור ראש החודש הבא בימי השבוע שלאחריה, כמבואר. ותיקנוהו קודם לתפילת המוסף - לפי שבה נכנסת בלב האדם הנשמה יתירה, כמו שכתב הגר"א, ועל ידי כך בתפילת המוסף כאשר תגיע הנשמה יתירה של השבת היא תשפיע מאורה גם על ראש חודש והנשמה יתירה שלו. ועל כן תיקנו לומר את ברכת החודש בין קריאת התורה לתפילת המוסף.

בשעת ההכרזה - מחזיקים את הספר תורה

מנהג ישראל שבעת הזכרת החודש השליח ציבור מחזיק את ספר התורה. וצריך ביאור טעם המנהג.

וכתב המחצית השקל (צו סק"א) שטעם הדבר לעורר הכוונה, והעתיק דבריו המשנ"ב (סק"ב, ועיי"ן בט"ז שם סק"א). והחוות יאיר בספרו מקור חיים (סי' רפ"ד ס"ו) כתב שעל ידי כך תחול יותר תחינה ובקשה וברכה [וכל כך היה חשוב דבר זה בעיניו עד שכתב שאם שכחו לברך בשחרית לא יברכו בלא הספר תורה, אלא יברכו במנחה אחרי הקריאה עם הספר תורה].

ולפי מה שכתבנו לעיל שמייוחדת מצוות קידוש החודש מכלל המצוות שבה הקב"ה נתן לישראל שליטה על העולם, יש לפרש שעל כן אנו לוקחים ספר תורה בידנו - להודיע שגם שליטה זו אינה משלנו אלא משל הקב"ה, וגם כאשר אנו משנים את הטבע היינו בהתאם למבואר בתורה, והחזקת ספר התורה היא על דרך שמצינו בגמרא (ב"ק ז'). שהניחו ספר תורה על מיטתו של חזקיה מלך יהודה להודיע שקיים זה מה שכתוב בזה.

לעילוי נשמת אבי מורי הכ"מ
הר"ר יוסף יעקב בהר"ר אריה ליב גולדשטוף זצ"ל

נלב"ע כ"א טבת תשפ"ו

איש ישר דרך, מתמיד בתורתו, מתבטל בבטול גמור לרבותיו, עבד את ה' בצניעות, ועולה לא נמצא בשפתיו

להנצחות ולקבלת הגליון במייל
L0527114615@gmail.com